

Preek van de leek - Stef van Breugel

Voorganger: Stef van Breugel

Ik kom uit een Brabants, kunstzinnig, katholiek gezin. De kunsten en het geloof die waren het hoogste goed. Iets kunnen maken, de verbeelding organiseren; ja daar ging het om. Mijn moeder had de modevakschool gedaan. Zij leefde met haar broer die beeldhouwer was. Maar er was ook het geloof. Eigenlijk was dat meer het geloof in Maria, onze lieve vrouw, meer nog dan in onze lieve heer.

Ik had aanvankelijk meer met het geloof dan met de kunsten. Ik wilde priester worden of meer nog: missionaris net als twee ooms die Witte Pater waren. Maar mijn moeder vond dat geen goed plan. Ga eerst maar eens studeren dan kun je altijd nog zien. Ze heeft het denk ik goed gezien. Het gezin uit mijn jeugd had een bijzondere samenstelling. U kon het al horen. Mijn moeder woonde met een van haar broers. Zij werd namelijk weduvrouw op haar dertigste. Ik was drie toen mijn vader stierf. Mijn oom trok tien jaar na de dood van mijn vader bij ons in. Hij had atrale spierdystrofie ergens in combinatie met een restant van kinderverlamming; dat hebben we nooit exact geweten. Nog meer bijzonder aan mijn gezin was dat zich kort na zijn komst bij mijn moeder multiple sclerose ontwikkelde.

Als ik zo een, twee, drie vertel dan is dat ineens veel, maar wij groeiden er langzaam mee op. Maar het was tegelijkertijd ook veel. Mijn gezin; het was complex en verkeerde in zekere zin in chaos. We hadden elkaar hard nodig. Het geloof in de katholieke kerk en de kracht van de kunst dat waren leidende waarden, maar er dienden zich ook waarden aan waar ik lange tijd geen raad mee wist. Bijvoorbeeld dat je niet kunt rekenen op een lang leven en dat er in het leven niet zoiets bestaat als recht op gezondheid. Het bestaan bleek irreeel te zijn. En bovenal wankel. Te midden van alles zocht ik zocht mijn vader die mij zou opvangen als ik zou vallen en die mij in de armen zou sluiten. Het gebeurde zin en lange tijd heb ik dat niet begrepen. Waar was hij nou?

Ik kende dus een ingewikkelde jeugd, maar daardoor niet minder boeiend. Er was veel ziekte maar mijn moeder en oom deden er eigenlijk alles aan om dat niet leidend te laten zijn. Dank zij de liefde voor de kunsten en het geloof heb ik geleerd dat je ook als je een ziekte hebt, het zoeken naar geluk en schoonheid niet hoeft te stoppen. Het is niet altijd gemakkelijk maar er valt ook dan nog van alles te genieten. Je moet jezelf wel oefenen om veerkrachtig te blijven en je moet je lot met een kwinkslag nemen nemen. Jezelf kunnen relativeren. Maar het leven stopt niet als je ziek wordt.

Integendeel.

Eind vorig jaar brak er een discussie los over het lot van de moeder van de staatssecretaris bij wie, zo luidde het, in het verpleeghuis de urine over de enkels zou lopen. Ik weet hoe dat is en ik weet ook hoe dat ruikt. Vanaf het moment dat mijn moeder een luier omhad, ging het wel eens fout. Zij kon zo genieten dat zij soms vergat op haar luier te letten en/of zij weigerde die in de gaten te houden omdat het belangrijker was te genieten. Als haar luier volliep dan was dat niet fijn voor haar, natuurlijk niet. Maar was het erg? Mensonterend? Misschien is het minder erg dan dat je zou denken. Wij losten het altijd op een elegante manier op, met liefde en zonder verwijt. Kan gebeuren mam. Mijn moeder had ook haar eigen strategie. Als de wijkverpleegkundige er over begon dan weerde ze die af: daar moet je niet zo over zeuren, zei ze dan. Ik, zij, wij wisten dat dit ongemak en dat kleine lijden erbij hoorde erbij en niks anders. De stampeij die we maken over de zorg en over wat er mis gaat, en er gaat van alles mis? dat hoort bij ziekte-; zou het komen omdat wij onszelf overschatten, het lijden geen plek meer kunnen geven? Vanuit een religieus perspectief zeg je dat je gezegend kunt zijn met een goede gezondheid. Omdat die je gegeven is. Ik vind dat een bevrijdend perspectief. Ik wil mijzelf niet schuldig voelen nu ik gezond ben, maar ik wil mijzelf ook niet schamen als ik straks ziek word.

In het Haags gemeentemuseum loopt nu een tentoonstelling van de Gentse beeldhouster Berlinde de Bruyckere. Zij laat zien hoe het leven en het lijden zich vastzet in ons lichaam. En zij nodigt ons uit er naar te kijken. Het is confronterend maar haar beelden geven ook troost en roepen compassie op. Compassie, medeleven, bescheidenheid. Is het niet een idee met elkaar meer te praten over het lijden, niet vanuit het slachtofferschap maar vanuit acceptatie en aandacht?

De weg naar de kunsten heb ik uiteindelijk toch nog gevonden. Het begon via het werk van de Amerikaan Mark Rothko van wie u achter mij een afbeelding ziet. En meer dan dat. De kunst van Mark Rothko bood mij een uitweg, een intuïtief, gevoelsmatig perspectief. Ik was dertig toen ik zijn werk voor het eerst zag, nu dertig jaar geleden. Dank zij zijn werk ging mijn hart voor de kunst open. Het hart als metafoor voor de liefde. Het hart dat onder het denken ligt. De kunsten brachten mij in Hilversum bij het museum aan de Kerkbrink. Er is over mijn museum altijd iets te doen. Hilversum is als het gaat om cultuur lastig en moeilijk. Maar het museum bracht mij eenheid omdat ik kon

integreren wat ik van huis meekreeg. Dat is goud waard. En lastige situaties? Ach die kende ik al.

Met de kunsten is het dus goed gekomen. En met het geloof? Hoe is het mij vergaan met mijn geloof? Ik wil u er geen pijn mee doen maar ik ben niet zo kerkelijk meer. Ik geloof, geloof ik wel. Mag ik het anders zeggen? Het is mij nooit gelukt atheïst te worden. Geloof is voor mij het vertrouwen dat er meer is dan ik kan waarnemen zonder dat ik weet of het waar is en of

ik er wat mee kan. Huub Oosterhuis zegt ergens: Zien, soms, soms even, soms even zien. Dat geloof kan mij ontroeren. Misschien wel juist omdat het onbenoembaar is. Wat ik ook geloof, hoe gefragmenteerd het ook is. Ik doe het bij de gratie van God. Ik ben geboren, ik leef en ik zal sterven, maar als ik een onderdeel ben van de goddelijke scheppende kracht, en die heb ik leren kennen via Mark Rothko, dan eindigt het leven nooit. En hoeft ik geen afscheid te nemen.

Figuur 1: Red on Maroon (1959) Mark Rothko